ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

БЕЗЗУБКІНА О.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ПРАЦІ УЧНІВ У ШКОЛІ

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що серед якостей особистості, які суттєво впливають на успіх навчальної діяльності учнів, важливе місце посідає організація.

Учителі шкіл засвідчують, що невисокі результати успішності в навчанні нерідко відбуваються не за рахунок того, що учень не мав відповідних даних, а причиною таких результатів була його нездатність організувати свою роботу впродовж семестру. Тому при з'ясуванні умов успішності навчання потрібно визначати природу такої якості організованість і намітити її формування.

Наукова організація праці (далі – НОП) – це, передусім, створення умов продуктивної праці, ключ до досягнення максимальних результатів діяльності найменших витратах часу, сил та засобів.

Мета статті – розкрити проблеми, що виникають у науковій організації роботи в школі.

Проблема наукової організації раціональної роботи в школі має декілька аспектів:

– НОП учителя, яка має на меті підвищення ефективності його навчально-виховній діяльності;

– НОП учня, що має на меті підвищення ефективності виховання, закріплення знань та вироблення нових навичок в учнів;

– НОП шкільної адміністрації, насамперед директора, яка має на меті поліпшення функцій керівництва.

Наукова організація самостійної роботи учнів являє собою систему заходів з виховання активності та самостійності як рис особистості, вироблення вмінь та навичок раціонально, тобто з найменшою втратою сил та часу, одержати корисну інформацію.

Сучасний етап розвитку вітчизняної школи актуалізує необхідність координації зусиль фахівців різних спеціальностей з метою вдосконалення навчально-виховного процесу, його максимальної адаптації до особливостей і потреб вихованців. Питання підвищення ефективності праці та економії часу й сил стояли перед людиною завжди. Поява нових галузей виробництва, новітнього обладнання змінили характер і зміст праці. У зв'язку із цим особливо важливого значення набувають наукова організація праці (НОП) суб'єктів педагогічного процесу і, відповідно, результати досліджень гігієністів у цій галузі. Забезпечення оптимального психоемоційного та розумового навантаження, створення сприятливих умов для

праці, різнобічного розвитку особистості учнів, формування їхніх творчих здібностей потребують урахування специфічних законів пристосування організму людини до праці та розробки на цій основі відповідних науково обґрунтованих заходів.

У 20-х рр. XX ст. активізувалися загальнотеоретичні та прикладні дослідження з наукової організації праці (Й.М. Бурдянський, М.А. Вітке, О.К. Гастєв, О.А. Єрманський, П.Л. Керженцев, В.Я. Піцгаєцький, К.М. Янжул та ін.). Ґрунтовністю й прогностичністю характеризується науково-педагогічний доробок О.К. Гастєва в галузі професійної підготовки кваліфікованих робітників на засадах наукової організації праці.

Відповідно до тогочасного рівня розвитку науки й техніки розкривались шляхи впровадження НОП у діяльності школи, учителів, учнів. Це, насамперед, двотомник за ред. С.Т. Іванова (1927 р.), книги П.А. Рудик (1925 р.), Є.Г. Агорова (1929 р.) та ін. Для розвитку теорії наукової організації праці в школі велике значення мали праці радянських учених із загальних основ НОП П.М. Керженцева, О.К. Гастєва, П.О. Попова, О.А. Попова, а також перекладені на російську мову видання зарубіжних авторів. Цінні положення з питань наукової організації праці знаходимо в працях П.П. Болонського, А.В. Луначарського, А.С. Макаренка, С.Т. Шатського. Широкий спектр проблем наукової організації праці в школі відображено в монографії М.В. Черпінського.

А. Богданов розвивав свої погляди на питання організації та створив свій напрям, щоправда, він має мало послідовників, але тією чи іншою мірою впливає на розробку проблем НОП. У своїх тезах на І конференції з НОП він писав: “Усезагальнена організаційна наука, прагнучи систематизувати організаційний досвід людства в цілому, ставить організаційні завдання в їх загальній формі, з’ясовує найзагальніші організаційні закономірності, піднімаючись до універсальних законів поєднання будь-яких елементів. Для неї організація речей, організація ідей лежать не в особливих площах, а виступають як структурні комбінації взагалі”.

Робота з НОП тісно пов’язана з іменем А. Гастєва. Одне з основних його положень – робота “на вузькому базисі”, тобто постановка навіть дуже скромних та невеликих завдань, але базова їх розробка. Інша характерна риса А. Гастєва – ґрунтування на вивченні окремого робітника. Звідси – особлива увага до проблем психології праці й розгляд на другому плані організації принципів.

Принцип “на вузькому базисі” є ризикованим. Його можна дешифрувати як лозунг “не розпилятися”, “краще небагато, але небагато, ніж багато і будь-як”, але він призводить до відсутності загально плану, перспектив, широкої постановки питання. Це означало би: не потрібно боротьби з неписьменністю, не потрібно шкіл першого ступеня, краще кілька навчальних закладів, але університетів.

Велика заслуга в розробці та популяризації засад НОП серед педагогів належить Н.К. Крупській. У своїх статтях вона незмінно підкреслювала, що все життя школи має бути пройнято принципами наукової організа-

ції праці: “Треба вчити дітей розуміти, як слід організувати життя і працю, і здійснювати зрозуміле”. Вона підготувала ряд рекомендацій щодо впровадження основ НОП у практику роботи вчителя. Вона вважала, що кожен учитель, кожен вихователь повинен засвоїти принципи НОП, вміти застосовувати їх у своєму житті та праці. Вчителі мали навчити своїх учнів ставити мету наступної роботи, вибирати для неї найдоцільніші засоби та знаряддя, зважувати свої зусилля й поєднувати їх у певні моменти, колективно та індивідуально працювати, вибирати найраціональніші способи виконання роботи, розподіляти працю в часі, правильно витрачати час, обліковувати працю, робити із цього обліку правильні висновки. Трудова школа, як зазначала Н.К. Крупська, ставить собі за мету навчити учнів правильно підходити до виконання будь-якої праці у своїй роботі: “Наукова організація праці (НОП) цілком законно привертає тепер до себе таку велику увагу. Треба вчитися працювати, працювати якомога продуктивніше, без марнування сил. Треба навчатися працювати, ставити ясні, правильно вибрані цілі, зважуючи й обмірковуючи засоби їх виконання, не відхиляючись у бік, а систематично йдучи крок за кроком”. Потрібен, насамперед, план будь-якої роботи. За її визначенням, “вміти працювати – значить ставити собі якісні цілі, усвідомити, на ряд яких окремих і послідовних цілей кожна поставлена мета розпадається, вміти вибирати найдоцільніші засоби…, які давали б можливість найкраще з найменшими втратами сил і часу досягати поставленої мети. Вміти працювати – значить вміти вираховувати і свої, і сили інших, і всі умови роботи, вміти підбивати підсумки”.

Шкільний колектив повинен працювати в умовах стабільності його складу, функцій і завдань, що ним вирішуються. Це не виключає динаміки в розвитку колективу. Важливо, щоб зміна змісту та складу завдань була зумовлена об’єктивно необхідними потребами й відбувалася на науковій основі.

Цілеспрямована творчість полягає в досягненні двох взаємозалежних цілей: забезпечення творчого підходу при проектуванні та впровадженні передових прийомів праці, максимальне використання творчого потенціалу управлінських працівників у їхній повсякденній діяльності.

Кожен з розглянутих принципів має самостійне значення. Разом з тим вони доповнюють один одного, розкриваючи різні засоби загального підходу до організації наукової праці.

Наукова організація праці в школі передбачає на основі наукових принципів упорядкування адміністративно управлінської, педагогічної навчальної, навчально-допоміжної, обслуговуючої праці, діяльності педагогічної ради та методичних об’єднань учителів, учнівського самоврядування, громадських організацій. Це означає, що впровадження і здійснення НОП у школі має бути комплексним, тобто охоплювати всі види діяльності шкільного колективу, оскільки окремі заходи не дають бажаного ефекту.

Загальне поняття НОП у школі повинно охоплювати всі види праці, що виконуються шкільним колективом, його окремими функціональними групами й членами.

НОП у школі – це науково обґрунтована організація праці педагогів і учнів, адміністративно-управлінського, навчально-допоміжного та обслуговуючого персоналу, що має на меті сприяти забезпеченню високої якості навчання та виховання; всебічному та гармонійному розвитку учнів при раціональному використанні навчального й робочого часу, матеріальних, фінансових і трудових ресурсів; підтриманню високої працездатності; найкращому збереженню й зміцненню здоров'я всіх членів шкільного колективу.

НОП у школі ґрунтується на даних загальної педагогіки, школознавства, шкільної гігієни, дитячої, педагогічної психології, естетики, архітектури, педіатрії, дитячої демографії, економіки, народної освіти, загальної теорії організації й управління.

В основі наукової організації наукової праці лежать такі принципи:

1. Принцип систематичного використання наукових даних і принцип наукового дослідництва випливають із суті наукової організації праці, що, як було з'ясовано, ґрунтується на використанні "готових" наукових даних і проведенні спеціальних досліджень.

2. Принцип доцільності відображає об'єктивну закономірність процесу праці, яка полягає в тому, що вихідним її моментом є визначення мети. Для її реалізації протягом усього часу праці необхідна цілеспрямована воля, що виражається в увазі. Правильне, чітке та ясне усвідомлення головної мети школи її працівниками й часткових цілей своєї праці, завдань є запорукою забезпечення успішної діяльності школи в цілому та кожного члена шкільного колективу зокрема.

3. Принцип програмізації вказує на те, що для досягнення поставленої мети потрібна розробка певної програми діяльності.

4. Принцип комплексності передбачає, що наукова організація наукової праці розвивається не за одним напрямом, а за їх сукупністю; стосується не одного учня, а всього класного колективу. Проблема організації наукової праці повинна вирішуватися всебічно з урахуванням усіх аспектів їх діяльності.

5. Принцип системності передбачає взаємне узгодження всіх напрямів розгляду об'єкта, а також усунення суперечностей між ними. У результаті такого підходу створюється система організації праці, у рамках якої всі її складові взаємоузгоджені та діють в інтересах ефективного функціонування всієї системи.

6. Регламентація – це встановлення й дотримання певних правил, положень, інструкцій, нормативів тощо. При цьому виділяється коло питань, що підлягають жорсткій регламентації, і питання, для яких потрібні лише рекомендації.

7. Спеціалізація полягає в закріпленні за кожним підрозділом певних функцій, робіт і операцій з покладанням на них повної відповідальності за кінцеві результати їх діяльності в процесі управління. При цьому слід мати на увазі, що існують межі спеціалізації, які не можна переступати, щоб не стримувати творче зростання працівників, не впливати негативно на змістовність їхньої праці.

Висновки. Реалізація головної мети, основних заходів та принципів НОП у шкільному колективі ґрунтується на проведенні відповідних досліджень.

Найбільш прийнятними й доступними із загальних методів досліджень у галузі НОП є: опитування (інтерв'ю й анкетування), спостереження, хронометрування, експеримент, соціометрія.

Література

1. Кузьмин Е.С. Основы социальной психологии / Е.С. Кузьмин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1967. – С. 89–90.

2. Пашкова. С. Научная организация труда на промышленном производстве / С. Пашкова // Советское государство и право. – 1967. – № 5. – С. 13.

3. Полозов В.Р. Социально-экономические проблемы управления рабочей силой / В.Р. Полозов // Человек и общество. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1967. – Вып. 2. – С. 6.

4. Раченко И.П. Научная организация педагогического труда / И.П. Раченко. – М. : Педагогика, 1972. – С. 107.

5. Терещенко В.И. Организация и управление. Опыт США / В.И. Терещенко. – М. : Экономика, 1965. – С. 30–31.

БЕЗЛЮДНА В.В.

РОЛЬ АМЕРИКАНСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В РОЗРОБЦІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ШКІЛЬНИХ ПРОГРАМ

Світовий досвід показує, що в більшості країн світу, а особливо в Сполучених Штатах Америки, існує суворий відбір контингенту на професію соціального фахівця освітньої сфери. У працях багатьох сучасних американських педагогів відзначено, що за останній час значно підвищилися вимоги до тих, хто вступає до коледжів соціально-педагогічної сфери й на відповідні департаменти університетів.

Мета статті полягає у визначенні ролі американського соціального працівника в освітніх закладах США.

Американська держава та суспільство покладають великі надії на освітні заклади та сім'ю. Для них освіта – не просто процес навчання та виховання, а підготовка дітей до майбутнього. Освітні заклади реалізують прагнення не лише дітей, які відповідають зовнішнім очікуванням держави, а й дітей з розумовими відхиленнями, дітей групи ризику, дітей естетичних меншин тощо. Обов'язки покладаються на школу та батьків, для того щоб зробити освітній процес таким, щоб кожна дитина, яка йде до школи, могла показати свій потенціал для зростання.

Школи мають бути зацікавлені в кожній дитині, навіть тій, чиї здібності не чітко виражені й не відповідають вимогам освітньої установи. Діти приходять до школи або додому з повідомленнями від суспільства, а іноді від школи безпосередньо. Можливо, вони відчувають, що через певні